

Zwycięstwo, sprawiedliwość i przyszłość bez broni jądrowej: Ramy zakończenia wojny Rosji przeciwko Ukrainie

Centrum Demokracji Europy Wschodniej – Dokument programowy nr 1.

CEED

JUN 15, 2026

Wizja pokoju opartego na sprawiedliwości,
odpowiedzialności i trwałym bezpieczeństwie dla Ukrainy i
całego świata.

„Wojna nie zakończy się, dopóki Rosja nie zostanie zniszczona –
zdemilitaryzowana, pozbawiona broni jądrowej i rozdzielona na

dziesiątki niezależnych państw o własnej tożsamości regionalnej/narodowej”.

— Cemil Kerimoglu, pisarz, analityk i komentator zajmujący się Rosją i Europą Wschodnią.

Minęły cztery lata od rozpoczęcia przez Rosję pełnej inwazji na Ukrainę 24 lutego 2022 r.

Minęło dwanaście lat od pierwszej rosyjskiej okupacji Krymu i wojny w Donbasie w 2014 r. Setki tysięcy Ukraińców zginęło lub zostało rannych. Miasta leżą w gruzach. Suwerenne państwo zostało poddane systematycznemu niszczeniu. Życia ludzi zostały zrujnowane.

Jednak wszystkie wojny się kończą. Pytanie tylko, w jaki sposób.

Czy ta wojna zakończy się w sposób, który wynagrodzi agresję i szantaż nuklearny? A może zakończy się w sposób, który przywróci rządy prawa, zapewni bezpieczeństwo Europie i wzmocni porządek światowy?

Stanowisko naszego Centrum jest jasne: wojna musi zakończyć się zdecydowanym zwycięstwem militarnym Ukrainy, pociągnięciem do odpowiedzialności przywódców Rosji oraz strukturalną transformacją bezpieczeństwa europejskiego i globalnego. Musi się ona zakończyć tak, jak opisał to Cemil Kerimoglu, czyli demilitaryzacją, denuklearyzacją i rozpadnięciem się Rosji. Wszystko, co mniej, naraża Ukrainę – i świat – na powtórkę.

I. Charakter wojny

Nie jest to terytorialne nieporozumienie. Jest to wojna o imperialną podbój Rosji.

Od 2014 roku Rosja:

- Zaanektowała suwerenne terytorium Ukrainy.
- Rozpoczęła pełną inwazję na Ukrainę.
- Systematycznie atakowała ludność cywilną i infrastrukturę na Ukrainie.
- Popełniła udokumentowane zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości na Ukrainie.
- Próbowwała zlikwidować ukraińską państwowość i tożsamość.

Państwo gotowe do prowadzenia agresywnej wojny w XXI wieku, popełniające przy tym okrucieństwa, nie stanowi jedynie zagrożenia dla jednego sąsiada. Stanowi ono systemowe zagrożenie dla stabilności regionalnej i samego porządku międzynarodowego.

Historia XX wieku uczy, że reżimy ekspansjonistyczne nie zatrzymują się dobrowolnie. Zatrzymują się tylko wtedy, gdy zostaną powstrzymane.

II. Pierwszy warunek: militarne pokonanie agresji

Same gwarancje bezpieczeństwa są niewystarczające. Porozumienia bez egzekwowania są daremne. Porozumienie budapeszteńskie z 1994 r. pokazało, że uroczyste zapewnienia bez strukturalnego odstraszania mogą zawieść.

Ukraina zrzekła się trzeciego co do wielkości arsenału jądrowego na świecie, w tym głowic taktycznych i strategicznych, w zamian za gwarancje bezpieczeństwa. Gwarancje te nie zapobiegły inwazji.

Trudna prawda jest taka:

Tylko wyraźne militarne pokonanie rosyjskiej agresji może zapewnić Ukrainie trwałą niezależność.

Oznacza to:

- Pełne przywrócenie integralności terytorialnej Ukrainy.
- Wycofanie sił rosyjskich ze wszystkich okupowanych terytoriów Ukrainy.
- Zniszczenie zdolności Rosji do ponownego rozpoczęcia agresji w dowolnym momencie.

Zamrożone konflikty to nie pokój. To wojny odłożone w czasie.

Trwała stabilność wymaga jasności: agresja musi ponieść zdecydowaną porażkę.

III. Odpowiedzialność: współczesny Norymberg

Po II wojnie światowej mocarstwa alianckie ustanowiły zasadę, która zmieniła oblicze

prawa międzynarodowego: wojna agresywna jest zbrodnią.

Trybunał Norymberski nie tylko karał za okrucieństwa. Kryminalizował sam akt wypowiedzenia wojny.

Rosja potwierdziła tę zasadę, uczestnicząc w procesach norymberskich. Nie może teraz udawać, że ona nie istnieje.

Sprawiedliwe rozstrzygnięcie musi zatem obejmować:

- Międzynarodowy trybunał ds. rosyjskiej zbrodni agresji.
- Ściganie osób odpowiedzialnych za zorganizowanie i przeprowadzenie inwazji na Ukrainę.
- Pociągnięcie do odpowiedzialności za udokumentowane zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości na Ukrainie.

Sprawiedliwość to nie zemsta. To środek odstraszający.

Bez pociągnięcia do odpowiedzialności lekcja dla przyszłych przywódców będzie prosta: jeśli przetrwasz politycznie, unikniesz konsekwencji prawnych.

Ta lekcja nie może się utrzymać.

IV. Odszkodowania i odbudowa

Ukraina poniosła ogromne zniszczenia: zniszczoną infrastrukturę, zburzone miasta, wysiedlone rodziny i utracone pokolenia. Sojusznicy Ukrainy zainwestowali również miliardy w wsparcie Ukrainy w czasie wojny. Wszystko to musi zostać naprawione.

Odbudowa Ukrainy musi być w znacznej części finansowana przez:

- Skonfiskowane rosyjskie aktywa państwowe.
- Ustrukturyzowane mechanizmy reparacji.
- Międzynarodowe ramy odbudowy wzorowane na powojennej Europie.

Obrona Ukrainy chroniła nie tylko samą Ukrainę, ale także szeroko pojęty kontynent europejski i nie tylko. Te poświęcenia muszą zostać uznane i zrekompensowane materialnie, a nie tylko retorycznie. Ponadto sojusznicy, którzy wspierali Ukrainę, również muszą otrzymać pełną rekompensatę.

V. Odpowiedzialność nuklearna i przetrwanie nieprolifracji

W centrum tego konfliktu leży nieunikniona i fundamentalna kwestia.

Rosja, która popełniła zbrodnię agresji na Ukrainę, chroniona największym na świecie arsenałem nuklearnym, nie może zachować tego arsenału po klęsce.

Pozwolenie Rosji na zachowanie arsenału nuklearnego zniszczyłoby wiarygodność globalnej nieprolifracji.

Ukraina zrezygnowała w dobrej wierze ze swojej broni jądrowej na rzecz Rosji w oparciu o gwarancję suwerenności Ukrainy udzieloną przez Rosję. Następnie Rosja złamała tę gwarancję. Jeśli Rosja jako agresor zachowa swoją tarczę jądrową po popełnieniu agresji i okrucieństw, lekcja dla świata będzie jednoznaczna:

Broń jądrowa jest jedyną prawdziwą gwarancją suwerenności.

Taki precedens miałby katastrofalne skutki.

Spowodowałyby to:

- Normalizację szantażu nuklearnego jako narzędzia politycznego.
- Zachęcanie do rozprzestrzeniania broni jądrowej w Europie i Azji.
- Wywieranie presji na samą Ukrainę, aby ponownie rozważyła zbrojenia jądrowe.
- Podważenie dziesięcioleci wysiłków na rzecz kontroli zbrojeń.

Nie można otworzyć tej drogi.

Dlatego trwałe porozumienie musi ustanowić nową zasadę bezpieczeństwa międzynarodowego:

Jeśli nowy międzynarodowy trybunał na wzór norymberskiego stwierdzi dzisiaj, że państwo posiadające broń jądrową dopuściło się długotrwałej agresji i systematycznych zbrodni wojennych wobec innego państwa, to państwo-agresor musi zostać zobowiązane do zrzeczenia się swojego arsenału jądrowego. Jest to nowa zasada, która musi zostać wprowadzona i egzekwowana w prawie międzynarodowym.

Tak jak powojenne Niemcy i Japonia zostały pozbawione ofensywnych zdolności wojskowych, tak powojenna Rosja musi przejść weryfikowalne i egzekwowalne rozbrojenie jądrowe pod międzynarodowym nadzorem. Jej broń jądrowa musi zostać

zlikwidowana. Jej systemy przenoszenia zneutralizowane. Jej zdolność do wywierania presji jądrowej trwale usunięta.

To nie jest zemsta. To strukturalna prewencja.

Jest to również początek długo oczekiwanej zmiany w globalnym myśleniu: broń jądrowa nie może służyć jako polisa ubezpieczeniowa dla imperialnej ekspansji.

Jeśli agresywnym państwom posiadającym broń jądrową pozwoli się zachować ich arsenały w niezmiennym stanie, polityka nieprolifracji upadnie. Jeśli agresja prowadzi do rozbrojenia, logika ulega odwróceniu. Świat zmierza – ostrożnie, ale zdecydowanie – w kierunku zmniejszenia zależności od broni jądrowej.

Broń jądrowa albo pozostanie tarczą dla agresorów, albo stanie się reliktem mrocznej epoki.

Przyszłość globalnego bezpieczeństwa zależy od tego, jaką lekcję wyniesie się z tej wojny.

VI. Zmiana postawy Rosji

Celem nie jest zniszczenie Rosji jako narodu. Chodzi o likwidację rosyjskiej doktryny imperialnej agresji.

Trwały pokój wymaga:

- Formalnego uznania suwerenności Ukrainy.
- Odrzucenia ekspansjonistycznej ideologii Rosji.
- Demokratycznej transformacji Rosji.
- Uznania zbrodni historycznych, w tym stalinowskich okrucieństw, takich jak Holodomor.

Powojenne Niemcy pokazują, że głęboka transformacja jest możliwa. Narody mogą się zmienić — ale transformacja zaczyna się od porażki i prawdy.

VII. Wzmocnienie instytucji demokratycznych

Wojna ujawniła słabości globalnego zarządzania.

Konieczne reformy obejmują:

- Rewitalizację Organizacji Narodów Zjednoczonych.
- Ponowne rozważenie mechanizmów weta, które chronią trwałą agresję.
- Wzmocnienie zobowiązań w zakresie zbiorowego bezpieczeństwa.
- Wyraźne pozbawienie przywilejów międzynarodowych państw zaangażowanych w długotrwałą agresję i zbrodnie wojenne.

Prawo bez egzekwowania jest bez znaczenia. Egzekwowanie przywraca wiarygodność.

VIII. Szerszy kontekst geopolityczny

Wynik wydarzeń na Ukrainie ukształtuje globalne oczekiwania.

Jeśli agresja zakończy się sukcesem:

- Obniży to próg dla podobnych działań w innych miejscach.
- Zachęci to do ekspansjonistycznych ambicji na całym świecie.
- Osłabi to odstraszenie w Europie, Azji i innych regionach.

Jeśli agresja poniesie zdecydowaną porażkę:

- Wzmocni to suwerenność terytorialną.
- Wzmocni to odstraszenie.

- Podniesie to koszty ambicji ekspansji terytorialnej.

Świat obserwuje — w tym ci, którzy oceniają własne opcje strategiczne.

IX. Odpowiedzialność demokratyczna

Deklaracje solidarności są niewystarczające. Strategia wymaga spójności między retoryką a zasobami.

Obrona Ukrainy opierała się na:

- Wsparciu wojskowym.
- Wsparciu finansowym.
- Współpracy wywiadowczej.
- Zaawansowanej infrastrukturze technologicznej.

Współczesna wojna ujawniła, że technologie strategiczne — w tym systemy satelitarne i sieci komunikacyjne — mogą decydować o wyniku bitwy. Demokracje muszą zapewnić, by krytyczna infrastruktura wojenna nie pozostawała wyłącznie w rękach prywatnych, poza demokratycznym nadzorem, gdy zagrożone jest przetrwanie narodu.

W czasach konfliktu egzystencjalnego państwa mają zgodne z prawem uprawnienia do ochrony strategicznych zasobów. Odpowiedzialność demokratyczna musi dorównywać potędze technologicznej.

X. Wizja wykraczająca poza wojnę

Jeśli Ukraina zwycięży, rezultatem nie będzie jedynie zakończenie działań wojennych.

Będzie to oznaczało:

- Suwerenną Ukrainę zintegrowaną ze strukturami bezpieczeństwa europejskiego.

- Ożywione NATO zdolne do odstraszenia.
- Europę gotową do obrony własnego bezpieczeństwa.
- Globalne potwierdzenie, że granic nie można zmieniać siłą.
- Wzmocniony system nieprolifracji jądrowej oparty na odpowiedzialności.

Pokój zbudowany na sprawiedliwości trwa. Pokój zbudowany na strachu upada.

Wniosek: Definicja zwycięstwa

Zwycięstwo Ukrainy oznacza:

1. Przywrócenie integralności terytorialnej Ukrainy.
2. Wojskowe pokonanie rosyjskiej agresji.
3. Międzynarodową odpowiedzialność karną przywódców Rosji.
4. Wypłatę odszkodowań za ludobójstwo, zbrodnie wojenne, okrucieństwa i zbrodnie przeciwko ludzkości.
5. Odszkodowania i odbudowę dla Ukrainy i jej sojuszników.
6. Powrót wszystkich ukraińskich dzieci, jeńców wojennych i cywilów.
7. Egzekwowalne rozbrojenie jądrowe Rosji jako państwa agresora.
8. Reformę strukturalną bezpieczeństwa europejskiego i globalnego, w tym ograniczenia sił zbrojnych Rosji.
9. Przestrzeganie przez Rosję wcześniejszych międzynarodowych porozumień pokojowych, które podpisała, ale jak dotąd nie respektowała.

To nie jest maksymalizm. To realizm w świecie broni jądrowej.

Jeśli państwo posiadające broń jądrową może dokonywać inwazji, niszczyć, popełniać zbrodnie i wychodzić z tego bez żadnych zmian strukturalnych, porządek międzynarodowy staje się nie do utrzymania.

Jeśli natomiast agresja prowadzi do porażki, pociągnięcia do odpowiedzialności i rozbrojenia, XXI wiek może jeszcze zmierzać w kierunku większej stabilności.

Zwycięstwo Ukrainy nie jest jedynie celem narodowym. Jest to test tego, czy prawo ogranicza władzę, czy też władza przeważa nad prawem.

Historia nie oceni tej chwili na podstawie naszych słów. Oceni ją na podstawie naszych czynów i struktury pokoju, który nastąpi po niej.

A ten pokój musi zapewnić, że agresja poniesie porażkę, sprawiedliwość zwycięży, a przymus nuklearny nigdy więcej nie stanie się tarczą dla podbojów.